
Islamistični terorizem in zloraba verskih načel ter dogem

VARSTVOSLOVJE,
letn. 17
št. 3
str. 297–317

Klemen Kocjančič, Iztok Prezelj

Namen:

Islamistični terorizem je postal globalna grožnja varnosti sodobnih družb in držav. Cilj članka je osvetliti uporabo islamskih verskih dogem in načel pri strateškem opravičevanju terorizma in v konkretnih primerih terorističnih napadov. Besedilo temelji na hipotezi, da islamistični teroristi pri doseganju svojih ciljev selektivno upoštevajo in zlorablajo islamske verske dogme ter načela.

Metode:

Ključni uporabljeni metodi sta hermenevitična metoda (razlaga in interpretacija filozofske in verske literature) pri obravnavi in interpretaciji islamističnih svetih besedil in metoda študije primerov pri obravnavi štirih terorističnih napadov (napadi v Londonu leta 2005, Beslanu leta 2004, Mumbaju leta 2008 in Nairobiju leta 2013). Generalizirana spoznanja o zlorabah verskih načel v navedenih terorističnih napadih bodo oblikovana s pomočjo primerjalne metode.

Ugotovitve:

Ključno za uspeh islamističnega terorizma je oblikovanje vplivne interpretacije islama, ki opravičuje in motivira posameznike ali skupine za izvajanje nasilnih dejanj. Besedilo potrjuje hipotezo o zlorabi islamskih verskih načel in dogem za namene islamističnega terorizma. Na strateško-konceptualni ravni je vidna selektivna oziroma necelovita interpretacija Korana in hadisov. Teroristična uporaba verskih načel temelji na izpostavljanju le določenih verzov, ki obljublajo odrešitev, kar je najbolj ekstremno vidno na področju samomorilskega terorizma. Zloraba konteksta in verskih besedil temelji še na oblikovanju interpretacije, da je muslimanska družba napadena s strani nevernikov, čemur sledi potreba po džihadu (zopet razumljena selektivno le kot boj proti zunanjemu zlu). Sledi oblikovanje poenostavljenega razumevanja nevernikov kot popolnih sovražnikov Alaha, ki si zaslužijo le smrt. Analiza štirih terorističnih napadov pa odraža kršitve v smislu napadanja civilnih ciljev. Poleg tega napadov v nobenem primeru niso ukazali zakoniti verski voditelji muslimanske države, ampak so jih ukazali poveljniki teroristične organizacije. Prav tako ne moremo reči, da so bili ti štirje napadi izvedeni za zaščito muslimanske ume oziroma skupnosti, saj so bili med napadenimi in žrtvami tudi sami muslimani.

Omejitve/uporabnost raziskave:

Ključna omejitev raziskave izhaja iz omejenega števila konceptualnih in praktičnih primerov zlorab islama v teroristične namene.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Tema je relevantna, ker pripomore k izboljšanju razumevanja islamističnega terorizma in ustvarja pogoje za učinkovitejše protiteroristično delovanje, kar se izraža tudi v končnih priporočilih. Tema je izvirna, ker natančno pojasni točke, kjer islamistični teroristi manipulirajo z verskimi načeli in dogmami.

UDK: 343.326+28

Ključne besede: islamistični terorizem, zlorabe vere, islam, verski terorizem, teroristični napadi

Islamic Terrorism and the Misuse of Religious Principles and Dogmas

Purpose:

Islamic terrorism has become a global security threat. The purpose of this paper is to study the use of Islamic religious dogmas and principles in strategic justification of terrorism and in specific cases of terrorist attacks. The text is based on the hypothesis that Islamic terrorists selectively use Islamic principles and dogmas to achieve their goals.

Design/Methods/Approach:

Key used methods are the hermeneutic method (explanation and interpretation of philosophical and religious literature) for addressing the Islamic holy texts and the method of case studies for analysing four terrorist attacks (London in 2005, Beslan in 2004, Mumbai in 2008 and Nairobi in 2013). Generalized findings about the misuse of religious principles in the stated terrorist attacks were addressed by the comparative method.

Findings:

Key for success of the Islamic terrorism is to create an influential interpretation of Islam that will justify terrorism and motivate individuals and groups to carry out violent acts. This text confirms the hypothesis on the misuse of religious principles and dogmas for the purposes of Islamic terrorism. At the strategic-conceptual level, we observed selective and narrow interpretation of the Koran and hadiths. The terrorist use of religion has been based only on stressing the specific principles and verses, mostly promising salvation (most obvious in the case of suicide terrorism). The misuse of the context and the religious texts has been based on the creation of interpretation that Muslim society has been attacked by non-believers, leading to the need for Jihad (also narrowly understood as only the fight against the external evil). What follows is the creation of a simplified understanding of non-believers as complete enemies of Allah that deserve only death. Analysis of four terrorist attacks showed violations of attacking the civilian environment with civilian targets. Additionally, these attacks were not ordered by the official religious leaders, but by the terrorist leaders. One can also not claim that attacks were for protection of the Islamic *ummah* (community), because Muslims were also among the attacked population.

Research Limitations/Implications:

The key limitation can be found in the limited number of the conceptual and practical cases of violation and misuse of Islam used in the paper.

Originality/Value:

The topic is relevant due to its contribution to improving our understanding of the Islamic terrorism and creating the conditions for improving the counter-terrorist activities. The topic is original because the exact points of misuse and violations were detected and properly put into a broader context.

UDC: 343.326+28

Keywords: Islamic terrorism, misuse of religion, Islam, religious terrorism, terrorist attacks

1 UVOD

Terorizem ogroža nacionalno in mednarodno varnost zaradi svojih metod in posledic. Metodika terorizma vključuje doseganje političnih ciljev z uporabo nasilja, medtem ko posledice zajemajo predvsem povzročanje človeških žrtev, strah pri žrtvah in širšem občinstvu, materialno škodo, spodkopavanje načel pravne države ter drugih temeljnih načel, na katerih gradijo sodobne demokracije. Verski terorizem je tista oblika terorizma, kjer prihaja do uporabe nasilja za doseganje verskih oziroma verskopoličnih ciljev. Islamistični terorizem¹ pa je najbolj aktualna oblika verskega terorizma v Evropi zaradi pojava Al Kajde kot globalnega terorističnega omrežja, številnih oboroženih konfliktov, kjer se borijo spreobrnjeni evropski državljani, in nekaterih statističnih trendov. Denimo po podatkih Europol je število aretacij zaradi tovrstnega versko navdahnjenega terorizma v državah članicah EU naraslo s 122 v letu 2011 na 159 v letu 2012 in 216 v letu 2013, poleg tega pa je leta 2012 8 ljudi tudi umrlo (Europol TE-SAT 2013: 16; Europol TE-SAT 2014: 22).

Terorizem ni samo akt izvedbe terorističnega napada, ampak obsega tudi »izvajanje, načrtovanje, organiziranje ter podpiranje nasilnih dejavnosti«, kar v bistvu predstavlja večji del terorističnih aktivnosti (Prezelj, 2007: 81). Vprašanje motivacije za izvajanje terorističnih dejanj je v času tovrstnih pripravljanih aktivnosti zelo pomembno. Verski motivi za terorizem in še posebej islamistični motivi so v devetdesetih letih prejšnjega stoletja in po enajstem septembru nadomestili prevladujoče ideološke motive (glej Laqueur, 2004: 29). Islamistični terorizem je v tem smislu oblika versko motiviranega terorizma, pri katerem

¹ V tem besedilu se uporablja izraz »islamistični terorizem« in ne »islamski terorizem«. Prvi izraz po mnenju avtorjev predstavlja pejorativno označbo tega pojava, medtem ko se drugi izraz lahko napačno interpretira v smislu, da je namen islama v nasilnem širjenju religije, kar bi v demokratični družbi predstavljal svojevrstno žalitev konvencionalnega islama kot religije. Naj na tej točki tudi pojasnimo, da je islamizem ena izmed najbolj vplivnih političnih in verskih ideologij sodobnega časa. Islamisti verjamejo, da: 1) morajo islamski principi vplivati na vsak aspekt življenja posameznika kot družbe, 2) islam poseduje resnico, medtem ko so druge religije lažne ali le delno resnične, 3) je potrebno uporabljati tradicionalna pravila glede spolnosti ter 4) zahodne in sekularne kulture promovirajo življenjske sloge, ki nasprotujejo islamu (Armajani, 2012: 1).

so izvrševalci terorizma pripadniki islamske religije, ki se za doseganje svojih političnih ciljev poslužujejo terorističnih dejanj, pri čemer se sklicujejo na islamska verska besedila oz. lastne interpretacije le-teh (Capan, 2006; Esposito, 2003; Hartevelt Kobrin, 2010). Dejstvo je, da večji del motivacije in opravičevanja islamističnega terorizma temelji na interpretaciji islamskih verskih dogem in načel. Islamistična ideološka in teroristična dejavnost je tudi poskrbela, da so se opravičila in razlage motivov razširila med ciljnim občinstvom preko različnih informacijskih in propagandnih kanalov. Cilj tega besedila je osvetliti uporabo islamskih verskih dogem in načel pri strateškem opravičevanju terorizma in v konkretnih primerih terorističnih napadov. Dosedanja akademska in praktična pozornost je bila v veliki meri osredotočena na proučevanje vzrokov in odpravo simptomov oziroma posledic islamističnega terorizma (glej Gentile, 2013), medtem ko se je najmanj pozornosti namenilo motivacijskemu in mobilizacijskemu izvoru islamističnega terorizma: Koranu in hadisom (Al-Qaradawi, 1991; Al-Rasheed in Shterin, 2009; Taheri, 1987; Tahir-ul-Qadri, 2010; Zeidan, 2003). Besedilo temelji na hipotezi, da islamistični teroristi pri doseganju svojih ciljev selektivno upoštevajo in zlorabljajo islamske verske dogme ter načela. Hipoteza bo preverjena najprej na strateško-konceptualni ravni s poglavjem o Koranu, hadisih, džihadu, nato z analizo prakse islamističnega terorizma skozi čas in nazadnje tudi s poglavjem, kjer bo predstavljena uporaba verskih načel in dogem pri izvedbi štirih terorističnih napadov (napadi v Londonu, Beslanu, Mumbaju in Nairobiju). Ključni uporabljeni metodi sta: hermenevtična metoda (razlaga in interpretacija filozofske in verske literature) pri obravnavi in interpretaciji islamističnih svetih besedil in metoda študije primerov pri obravnavi samih terorističnih napadov.

2 ISLAM IN ISLAMISTIČNI TERORIZEM

2.1 Mohamed, Koran in hadisi

Leta 610 je Mohamed med meditacijo prejel razodetje preko nadangela Gabrijele, kar velja za začetek nastanka Korana in s tem tudi islama (Rodinson, 2005). Nasprotovanja večine članov njegovega plemena so sprva povzročila beg manjše skupine muslimanov v Abesinijo, nato pa še preselitev celotne preostale muslimanske skupnosti leta 622 iz Meke v Medino. Dogodek se je zapisal v zgodovino islama kot »hidžra«, ki velja za začetek štetja muslimanske dobe. Muslimani so tako postali politična in verska skupnost, ki sta bili združeni pod vodstvom enega človeka. Mohamed je bil hkrati politični vodja, vrhovni sodnik, nalagal je davke, poveljeval muslimanski vojski in sklepal sporazume (Aboul-Enein in Zuhur, 2004; Lewis, 2004; Rodinson, 2005).

Sledila je vzpostavitev teokratske države in oblikovanje islamske zakonodaje, ki je vse bolj definirala islam kot panarabsko vero, kar je vodilo na začetek panarabskega gibanja. Po zavzetju Meke (leta 630), ki je postala novo središče islamske države, je Mohamed postal politični vodja zahodne Arabije brez opozicije in tudi monoteistični prerok. Mohamed je spretno izkoristil regionalno politično in vojaško dogajanje za povečanje vpliva in obsega muslimanske države, tako z uporabo diplomacije kot tudi vojne (Rodinson, 2005). Po nekaterih manjših

vojaških spopadih je Mohamed leta 632 umrl v Medini. Njegova smrt je sprožila razkol med posameznimi skupinami znotraj muslimanske verske skupnosti (*uma*), saj so muslimani hkrati izgubili političnega in verskega voditelja kot tudi neposrednega posrednika med skupnostjo in bogom. Vodenje skupnosti je prevzel Abu Bakr, ki je postal »namestnik« (*kalif*), s čimer se je pričela zgodovina kalifatov (Gilliot, 2006; Lewis, 2004; Rodinson, 2005).

Po Mohamedovi smrti so muslimani pričeli ohranjati ustno izročilo in načrtno zbirati zapise sur ter druge zapise. V času kalifa Abu Bakra (632–634) so vzpostavili prvo zbirko zapiskov, saj so leta 633 med bitko pri Jamami umrli številni muslimani, priče Mohamedovega življenja. Čez 20 let je kalif Uthman naročil izdelavo standardne različice Korana, medtem ko so bile preostale različice uničene. Posledično nekateri učenjaki trdijo, da je Koran »produkt dolgotrajnega sestavljanja po Mohamedovi smrti« ter da vsebuje »mistične govore, pripisane Mohamedu« (Gilliot, 2006; Schwartz–Barcott, 2004). Koran je tako zbirka razodetij (urejenih v 114 poglavjih), katere je prejel Mohamed v daljšem časovnem obdobju (med letoma 610 in 632) (Lewis, 2004). Poleg tega, da Koran predstavlja temeljno celoto norm političnega, družbenega, družinskega in verskega življenja za vsakega muslimana, vzpostavlja tudi vizijo idealne države, ki se je pozneje uveljavila v času življenja Mohameda ter v času prvih štirih kalifov (Étienne, 2000). Ker znotraj islamske skupnosti ne obstaja enotna verska avtoriteta, ki bi določala avtentično razlago, obstaja dokaj velika možnost za različne interpretacije in razlage. Islamski učenjaki poudarjajo, da je treba koransko besedilo »razumeti v duhu celote in ne zgolj v ozkem razumevanju izbranih verzov ali fraz«. Zmerni muslimani v nasprotju s fundamentalisti tudi opozarjajo, da Koran narekuje zmernost tudi v religiji (Aboul-Enein in Zuhur, 2004; Al-Qaradawi, 1991; Schwartz-Barcott, 2004).

Drugi pomemben del vira islamske zakonodaje (šarije) predstavljajo hadisi, ki so zapisi Mohamedovega življenja in njegovih interpretacij Korana. S svojim zgledom in uresničevanjem tako pomagajo pri oblikovanju praktičnega življenja v skladu s koranskimi pravili (Étienne, 2000; Gabriel, 2002). Hadisi so sestavljeni iz dveh delov: prvi del (*isnad*) je sestavljen iz imen prič (s čimer se zagotovi resničnost izročila), medtem ko je drugi del (*metn*) samo besedilo izročila. Hadisi so zbrani v šestih kanonsko priznanih zbirkah: Buharijeva, Muslimova, Abu Davidova in At Tirmizijeva zbirka (Bajt in Kocjan-Barle, 2007).

2.2 Džihad in vojna v Koranu

Ena najpogostejših besed, povezanih z islamističnim terorizmom, je džihad. Medtem ko se današnje razumevanje džihada omejuje le na islamistično obliko svete vojne, je poln pomen besede mnogo širši. Esposito (2003) tako ugotavlja, da se džihad kot prizadevanje nanaša na težavo in kompleksnost dobrega življenja: samoprizadevanje proti hudiču s ciljem biti kreposten in moralen, ustvarjanje resnega napa k opravljanju dobrih dejanj in pomoč pri reformiranju družbe. Glede na okoliščine, v katerih nekdo živi, to lahko pomeni tudi boj proti krivic in zatiranju, širitev in obrambo islama in vzpostavitev pravične družbe z oznanjevanjem, učenjem in, če je treba, z oboroženim bojem ali sveto vojno.

Koran in hadisi so izvor sodobne islamske interpretacije džihada.² Po hidžri v Medino so nastale prve sure, ki se nanašajo na džihad, in sicer 22:39³ in 2:190⁴ (Esposito, 2003). V zadnjih desetih letih življenja je Mohamed prejel razodetja od boga, ki so vzpostavila naslednja pravila glede džihada: kdo je bojujoča oseba (48:17, 9:91), prenehanje sovražnosti (2:192), skrb za vojne ujetnike (47:4⁵) itd. Sprva je bil džihad omejen na obrambo, toda s širitvijo islamistične vladavine je džihad postajal vedno bolj ofenziven oziroma napadalen. Gabriel (2002) je zapisal, da koranska razodetja v Meki govorijo o miru in sodelovanju z drugimi. Toda razodetja v Medini, ko Mohamed postane vojaški voditelj in osvajalec, že govorijo o vojaški moči in invaziji v imenu islama (džihad). Medtem ko Koran uči, da v veri ni prisile (2:256), hkrati tudi pravi, da bo širitev islama povzročila tudi širitev pravične družbe. Esposito (2003) to razume tako, da verska utemeljitev džihada v bistvu predstavlja širitev božje besede in pravične vladavine božje volje za celotno človeštvo. Vsakdo, ki je sledil božjemu ukazu in je bil ubit v tem prizadevanju, potemtakem velja za mučenika⁶ in ima »posebno mesto v islamu« (3:157, 3:169). Sookhdeo (2004) v islamu vidi imperialistično delovanje – nenehno širjenje političnega vpliva oz. vladavine. Islam tako narekuje, da muslimani lahko in morajo vladati nevernikom, medtem ko je vladavina nevernikov nad muslimani razumljena kot nenaravno dejstvo. Izpolnitev džihada je v tem smislu možna na štiri načine: v srcu (boj proti hudiču), z jezikom (podpora pravice), z rokami (poprava krivice) ter nazadnje z vojno. Mohamed je kot najvišjo obliko džihada smatral prvi način, medtem ko glede največjega džihada menil naslednje: »To je džihad proti *nafsu*« (telesnim hrepenjenjem in nagnenjem) in »pravi mudžahedini so tisti, ki se borijo proti lastnemu *nafsu*« (Bulac, 2006: 70; Schwartz-Barcott, 2004: 271). Očitno je, da islamistični fundamentalisti zožijo velik razpon džihada na ozko področje boja proti zunanemu zlu z namenom širjenja ali promoviranja islama (Zeidan, 2003).

Vojaški džihad (kot ga definira 8:39⁷) lahko izvajajo samo posamezniki, »katere izbere *imam* ali njegov delegat« in »imajo dovoljenje za sodelovanje v

2 V nadaljevanju so podani citati verzov iz Korana na podlagi prevoda Erika Majarona iz leta 2005.

3 »Tisti, ki so napadeni, se smejo braniti, ker doživljajo nasilje. Gospod pa jim resnično lahko pomaga.«

4 »Na Gospodovi poti se bojujte proti tistim, ki se bojujejo proti vam, toda vi ne začinjajte boja. Gospod resnično ne mara tistih, ki začinjajo boj.«

5 »V boju sekajte glave nevernikov, vse dokler ne oslabite njihovih vrst. Ujetnike zvežite, potem pa jih velikodušno osvobodite ali pa zahtevajte odkupnino, dokler traja bojevanje. Tako ravnajte! Ko bi Gospod hotel, bi se jim maščeval, toda želi vas skušati med seboj. On ne bo izničil del tistih, ki umrejo na njegovi poti /.../.«

6 Islamska literatura navaja tri vrste mučenikov: popolnega mučenika, mučenika tega sveta in mučenika naslednjega sveta. Popolni mučenik mora izpolnjevati naslednje pogoje: 1) je musliman, 2) je mentalno sposoben in je dosegel puberteto, 3) je čist, 4) ni bil ubit zaradi pravičnega razloga, 5) je umrl na bojišču, 6) ni žrtev maščevanja. Mučeniki tega sveta so mučeniki, ki so umrli zaradi napačnih razlogov (npr. za samopromocijo), ki so dezertirali ali plenili ipd. Mučeniki naslednjega sveta so muslimani, ki so bili ubiti, a niso izpolnili vseh šestih pogojev za popolnega mučenika (Yüce, 2006). Sookhdeo (2004) deli mučenike naslednjega sveta na tri podskupine: 1) tisti, ki so umrli nasilne smrti ali prezgodaj (umrli v službi Boga; zaradi svoje vere; zaradi nesreče ali bolezni; zaradi neuslišane ljubezni umrli kot devičniki; zaradi preganjanja umrli v tujini); 2) tisti, ki so umrli naravne smrti (v času izpolnjevanja dolžnosti (npr. romanja), po življenju polnem vrednot); in 3) živeči mučeniki (tisti, ki živijo v skladu z islamskim učenjem).

7 »In bojujte se z njimi, vse dokler mnogoboštvo ne izgine in ostane le vera v edinega Boga. Če se sprebrnejo, naj vedo, da Gospod resnično vidi njihova dejanja.«

vojaškem džihadu«. To ne velja v primeru, ko je muslimanska družba napadena; v tem primeru lahko vsi muslimani sodelujejo v vojaških akcijah. Vojaški džihad se poleg tega lahko izvede samo zaradi upravičljivih razlogov, kar se navezuje tudi na ofenzivne operacije v tujih deželah, da se zatre in kaznuje razkol, izločitev in upor (Schwartz-Barcott, 2004). Glede obveznosti sodelovanja v džihadu je Knapp (2003) menil, da džihad na splošno ni bil razumljen kot obveznost vsakega posameznega muslimana, ampak kot splošna zahteva muslimanske družbe. Samo v krizi, ko *Dar al-Islam*⁸ pride pod nepričakovan napad, morajo vsi muslimani sodelovati v džihadu. V normalnih okoliščinah pa posameznemu muslimanu ni treba sodelovati.

Med vzroki za vojno Koran govori o boju proti nevernikom, ki napadajo muslimane. Dalje narekuje, da naj muslimani poskusijo doseči spravo z napadalci oziroma naj se izselijo v tujino. Če to ne uspe, pa jim narekuje kolektivni boj proti nevernikom, ki jih napadajo, ne glede kako sami gledajo na vojno (2:216⁹). Koran narekuje, kako naj se muslimani obnašajo v boju proti nevernikom: da naj jim zlomijo vratove, naj jih premagajo v boju, jih zajamejo ter da naj za njihovo izpustitev zahtevajo odkupnino (47:4). Pri tem naj muslimani vsepovsod napadajo nevernike (2:190–193¹⁰), pri čemer se morajo boriti v božjem imenu in da sami ne smejo začeti napadov. Dalje Koran zapoveduje krčevito obrambo meja, boj v imenu Boga, enakomerno povračilo in boj proti sovražniku ter možno odpuščanje, bojevanje kot enota, obkolitev in spodbujanje strahu¹¹ pri sovražniku, zatrtje razkola oziroma nasprotij med muslimani in zavezniki itd. Muslimani sami ne smejo začeti sovražnosti, se bojevati v zapovedanem času, ne smejo napadati miroljubnih ter tistih, ki ponujajo mir, zaveznike, in tiste, ki iščejo zatočišče pri muslimanskih zaveznikih (Schwartz-Barcott, 2004).

Začetek bojevanja lahko ukaže le poveljnik muslimanske vojske (zakoniti kalif, sultan ali imam), razen v primeru nenadnega napada na islamsko ozemlje; takrat lahko nižji poveljniki sami ukažejo svojim vojakom, da zavarujejo mejo. V vseh drugih primerih mora muslimanski poveljnik pred bojevanjem poslati k sovražniku odposlanca, ki naj ponudijo mir, pogajanje, pristop k islamu, sprejetje davka oziroma storiti vse za preprečitev bojevanja. Če v treh dneh ne dobijo

8 Šarija razdeli svet na dva pola: *Dar al-Isimam* (m) (deželalhiša islama) in »*Dar al-Harb*« (deželalhiša vojne). Prvo je vse ozemlje, ki je pod muslimanskim nadzorom in vladavino, medtem ko drugo deželo predstavljajo vse države in skupnosti izven dežele islama, kjer so prebivalci poznani kot neverniki (Schwartz-Barcott, 2004). Definicija sveta je pomembna, saj se v »Hiši islama« ne sme bojevati (Sookhdeo, 2004).

9 »Predpisano vam je bojevanje, čeprav ga ne marate. To, česar ne marate, je morda dobro za vas, kar ljubite, je modra vaša poguba. Bog ve, česar vi ne veste.«

10 »Na Gospodovi poti se bojujte proti tistim, ki se bojujejo proti vam, toda vi ne začinjajte boja. Gospod resnično ne mara tistih, ki začenjajo boj.«

»Ubijajte napadalce, kjer jih najdete, preženite jih, od koder so vas oni pregnali. Malikovanje je hušje od ubijanja. A ne bojujte se z njimi pri Svetem hramu, razen če vas tam napadejo. Tedaj tudi vi njih pobijajte! Takšna naj bo kazen za nevernike.«

»Če pa odnehajo, naj vedo, da Bog zares odpušča in je milosten!«

»Bojujte se proti njim, vse dokler mnogoboštvo ne bo izginilo in se bo lahko svobodno izpovedovala vera v enega Boga. Če prekinejo boj, naj bo konec tudi sovražstva – razen do nasilnežev.«

11 Prav spodbujanje strahu pri sovražniku se povezuje z utemeljitvijo in opravičevanjem terorističnih napadov, saj je neposredna posledica slednjih strah med prebivalstvom (Schwartz-Barcott, 2004).

pozitivnega odgovora, jih lahko muslimani napadajo, ne glede na to ali gre za bojvnike ali civiliste (Cronin, 2002; Schwartz-Barcott, 2004).

Koran dalje narekuje tudi, da naj bodo muslimani pripravljene uporabiti svoje bogastvo in življenje za dolgotrajne ekspedicije proti sovražnikom v tujini (9:41–42), da naj ne obupajo, ampak naj ostanejo zvesti tudi, ko je sovražnik v premoči (3:146, 8:45–46), naj se trdo bojujejo (9:123), naj se ne umaknejo (8:15–16, 48:22), naj ubijejo tiste, ki ne ponudijo miru (4:91), naj ne ubijejo mirovnih posrednikov, ker so neverniki (4:94), naj slavijo prve, ki gredo v boj, ter naj zavrnejo zapoznele (62:10, 9:83), naj nagradijo in zaščitijo preganjane begunce, še posebej tiste, ki se bojujejo (16:110, 23:58–60), naj vsi verniki ne sodelujejo v boju (9:122), naj izločijo iz boja vse nezmožne oziroma nesposobne (48:17) itd. (Schwartz-Barcott, 2004).

Pomemben dejavnik pri motivaciji vernikov za boj je tudi priložnost za vojni plen (48:20), pri čemer Koran zapoveduje tudi delitev slednjega (8:41, 48:15, 59:5–7). Med vojni plen spadajo tudi vojni ujetniki, katere naj muslimani izpustijo v zameno za odkupnino, lahko pa se spokorijo in spreobrnejo v islam, ostanejo pri muslimanih kot plačniki davka, lahko pa se jih osvobodi (8:67–70). Skozi zgodovino so se vzpostavili različni pogledi na ravnanje z vojnimi ujetniki: od prepovedi njihove usmrtitve, pri čemer imajo možnost odkupnine ali izpustitve, do dopustitve njihove usmrtitve (če zavrnejo spreobrnitev ali če bi s tem pomembno zmanjšali vojaško moč sovražnika). Drugi so zagovarjali zaslužnjevanje ali zamenjavo za muslimanske ujetnike; zaslužnjevali naj bi predvsem ženske in otroke. Muslimanski vojni ujetniki morajo poskusiti pobegniti (razen če so obljubili drugače) oziroma uničevati sovražnikovo lastnino. Ne smejo dati nobene uporabne informacije, ne smejo prebegniti na sovražnikovo stran in ne smejo zatajiti vere (razen če so v to prisiljeni) (Schwartz-Barcott, 2004; Sookhdeo, 2004).

Knapp (2003: 83) trdi, da ima džihad politični namen, saj naj bi bil namen ustanovitve edine, združene muslimanske države opravičeval islamsko zatiranje drugih ver. Gabriel (2002: 37) se strinja s tem in meni, da se džihad izvede z namenom doseganja končnega cilja islama – vzpostavitve islamske avtoritete nad celotnim svetom. Islam ni samo religija, je tudi vlada. Džihadisti tako poenostavljeno verjamejo, da Bog kot stvarnik vsega in posredovalec zakonov (preko preroka in poveljnikov) ukazuje muslimanski vojski, ki tako le opravlja božjo voljo. Vsi drugi so sovražniki vojske in s tem tudi Boga. Tisti, ki so sovražniki Boga, zaslužijo le smrt, s čimer bodo v posmrtnem življenju deležni božje sodbe. V skladu z islamskim pravom je vojno legalno možno sprožiti proti štirim skupinam: nevernikom, odpadnikom, upornikom in banditom/roparjem. Kljub temu, da je vojna proti vsem tem skupinam legalna, pa le vojna proti prvima dvema skupinama velja za džihad, kar predstavlja tudi versko dolžnost (Lewis, 2004). Pri tem je treba omeniti, da se določena pravila iz Korana ujemajo s sodobnim vojnim pravom: 1) sovražnik naj bo deležen humanega in tolerantnega ravnanja, s prepovedjo nepotrebne nasilja ter 2) štiri principi muslimanskega bojevanja (pravični namen, diskriminacija, sorazmernost in izogibanje prekoračitve) se ujemajo s štirimi principi etičnega bojevanja na podlagi Ženevske konvencije (vojaška potrebnost, človečnost, sorazmernost in razločevanje) (Schwartz-Barcott, 2004). Med principi klasične islamske doktrine vojne so: vojna je upravičena le v primeru samoobrambe ali preventivnega napada v pričakovanju neposrednega

napada; vojna je upravičena le s ciljem za zaustavitev zla in zatiranja ter koranske zapovedi glede vojne so uporabne le v njihovih specifičnih kontekstih (Sookhdeo, 2004).

2.3 Zloraba Korana v teroristične namene

Islamistične teroristične organizacije uporabljajo vero za rekrutiranje pripadnikov ter se poslužujejo Korana kot motivacije in vodilo za svoja dejanja. Njihov končni cilj je svetovna prevlada islama, tudi z uporabo (pri)sile (Taheri, 1987). Brachman (2009) navaja sklope globalne džihadistične doktrine: 1) *akida* – fundamentalisti so primarno usmerjeni k izpolnjevanju islamske veroizpovedi; 2) *tavhid* – povezovanje k enotnosti vere narekuje, da se muslimani izogibajo tistih, ki izumljajo (novo) islamsko doktrino ter se vrnejo k izviru; 3) *al-Vala val-Bara* – muslimani morajo ljubiti vse, kar vodi k Bogu in zavračati vse, kar jih oddalji od Boga.

Leta 2010 sta Singh in Perry izvedla študijo, v kateri sta analizirala 56 dokumentov, katerih avtor je bil Al Zawahiri, glede uporabe Korana. Ugotovila sta, da 47 dokumentov (83,9 % vseh) vsebuje nedvoumne navedbe na Koran. Nadaljnja analiza je razkrila 282 posamičnih in skupinskih zaporednih navedb. V širšem smislu lahko rečemo, da je Zawahiri v svojih delih uporabil kar 428 verzov iz Korana. Avtorja sta zaključila, da religija predstavlja pomembno bazo globalne džihadistične ideologije (Singh in Perry, 2010).

Tudi Halverson, Furlow in Corman (2012) so v študiji analizirali uporabo Korana s strani islamističnih ekstremistov. Pregledali so preko 2.000 besedil, nastalih med letoma 1998 in 2011, ter katalogizirali 1.511 uporab verzov. Najpogostejši uporabljeni verz je 12:21 (v 12 % besedil); sledijo verzi 9:14 (9 %), 5:51¹² (8 %) ter 63:8 in 8:17 (oba 6 %). Preostali najpogosteje uporabljeni verzi so: 4:75, 4:104, 8:39, 22:39, 3:139, 2:11, 4:76, 22:40 in 47:7. Verze so razvrstili na tri ključne tematske skupine: 1) rotilni verzi, 2) verzi o zahtevah v bitkah in 3) verzi o potrditvi vere. Sura 9 (*Kesanje*) je bila najpogosteje uporabljena; slednje ni presenetilo avtorjev, saj le-ta po mnenju muslimanskih učenjakov govori o božjem srdu in strogosti ter vsebuje tudi verz meča (9:5), ki spodbuja totalno vojno proti nevernikom. Ta verz je pogosto uporabljen pri akademski razlagi fenomena nasilnega islamističnega ekstremista, toda avtorji so našli le tri primere uporabe tega verza v vseh besedilih iz prakse (Halverson et al., 2012). To pomeni, da islamisti manj uporabljajo ta najbolj znani verz, in raje uporabljajo specifične verze iz Korana, ki podpirajo navedbe o odrešitvi. To odrešitev bo prinesel »prvak, prerok ali odrešitelj«, pri čemer lahko bralci to interpretirajo, da se to nanaša na njih oziroma na pomembnega voditelja (npr. na Zawahirija). Dalje ekstremisti uporabljajo koranske verze, ki prinašajo uteho trpečim in legitimizirajo določena dejanja (še posebej terorizem) kot odziv na muslimanske težave.

Lawrence (2005) ugotavlja, da je bin Laden uporabljal Koran z namenom navajanja na ubijanje nevernikov v imenu Alaha, izvajanja džihada kot defenzivne svete vojne, ne glede na ceno in uničenje. V analizi bin Ladhove »Deklaracije vojne

12 »O, verniki! Ne izbirajte si zaščitnikov med judi in kristjani! Oni ščitijo drug drugega. Če jih kdo med vami izbere za zaščitnike, je že njihov! Gospod resnično ne bo pokazal prave poti nasilniškemu ljudstvu.«

proti Američanom, ki okupirajo Deželo med dvema svetima krajema« iz leta 1996 je prišel do ugotovitve, da je bin Laden uporabil le tiste koranske verze, ki ustrezajo njegovemu sporočilu, in da jih je citiral le ekskluzivno za svoje potrebe. Ignoriral je njihov izvirni namen ter množico zgodovinskih razlik med verujočimi muslimani. Poleg tega je tudi zožil celoten obseg koranskega učenja v dve zahtevi: v verovanje in v boj. Ti dve zahtevi je razumel kot iman.¹³

Islamistični terorizem se od ostalih verskih terorizmov ločuje predvsem po uporabi samomorilskih napadalcev. Samomorilski napadi se smatrajo kot mučeništvo (*»istišad«*), pri čemer je samo dejanje smrti označeno kot izpoved vere (*»šahada«*). Sprva pomemben element šiizma se je pozneje kot koncept mučeništva razširil tudi med suniti (Sookhdeo, 2004). Laqueur (2004) smatra samomorilski terorizem za najbolj popolno obliko asimetričnega bojevanja, saj ne upošteva nobenih pravil. Dovoljena je uporaba najbolj uničujočih sredstev proti najšibkejšim članom družbe, pri čemer pa se mora država v odzivu držati pravil in zakonov. Ta oblika terorizma je pogojena z organizacijsko strukturo, v kateri sodelujejo organizatorji, načrtovalci, izdelovalci bomb in izvajalci. El-Affendi (2009) dodatno ugotavlja, da se samomorilski terorizem razlikuje od preračunanih dejanj samomora. V primeru samomorilskega terorizma je samomor samo sredstvo za povzročanje škode pri sovražniku.

Šeriatsko pravo, preko fatev, podaja tudi nekatera pravila glede samomorilskih napadalcev: dovoljeno je, da se oseba vrže v sovražnikovo skupino oziroma, da jih napade v primerih, kjer upa na lastno rešitev oziroma če ni takega upanja, v primerih, da bo zadal škodo sovražniku in ga bo demoraliziral, ali da bo spodbudil svoje sobojevnike. Yüce (2006) analizira to fatvo in pride do sklepa, da morajo obstajati trije elementi, da je samomor upravičen (s čimer samomorilski napadalec postane mučenik): napad se mora zgoditi v času vojne, obstaja možnost preživetja napada in napadalca ubije sovražnik. Zadnji pogoj je ključen zaradi koranskega pravila o svetosti življenja, ki sodi med pet pglavitnih vrednot (ostale štiri so: religija, nasledstvo, um in premoženje). Ker je življenje darilo od Boga, ima samo on pravico, da vzame življenje. Koran tako prepoveduje samomor (2:105, 4:29 in 2:195), pri čemer je tudi Mohamed izjavil, da je samomor nezakonit v islamu (Capan, 2006). Kazen za samomor je večnost v peklju (4:30). Aboul-Enein in Zuhur (2004) v tem smislu opozarjata, da so današnji samomorilski napadalci tako bolj produkt sodobne politike.

3 ZLORABA VERSKIH NAČEL IN DOGEM NA IZBRANIH PRIMERIH ISLAMISTIČNIH TERORISTIČNIH NAPADOV

Za ponazoritev neupoštevanja islamskih verskih dogem pri izvedbi terorističnih napadov so bili izbrani štirje teroristični napadi, ki so jih izvedli islamisti (London leta 2005, Beslan leta 2004, Mumbaj leta 2008 in Nairobi leta 2013). Za vse napadalce v teh napadih se smatra, da so bili sami (ali preko organizacij, katerim so pripadali) povezani z Al Kajdo, kar se odraža tudi v organizaciji, načinu izvedbe, izbranih

¹³ *Iman* je pojem, ki v osnovnem pomenu označuje vero v metafizični del islama.

tarčah ter vzrokih za izvršitev napada. Prvi napad (v Londonu) predstavlja najvišjo evolucijsko raven samomorilskih napadov, in sicer hkratni napad na več ciljev. Drugi trije napadi (v Mumbaju, Beslanu in Nairobiju) prikazujejo drugo obliko samomorilskih napadov, za katero so značilni dolgotrajna izvedba, zajetje talcev oziroma zadrževanje ljudi ter na koncu smrt napadalcev.

3.1 Teroristični napad v Londonu

Prvi samomorilski islamistični teroristični napad na evropskih tleh se je zgodil v Londonu 7. julija 2005. Napad na londonski sistem javnega prometa se je zgodil na štirih lokacijah, kjer so štirje samomorilski napadalci aktivirali eksplozivna telesa v času jutranje konice. Prve tri eksplozije so odjeknile (v manj kot minuti) na treh podzemnih vlakih, medtem ko se je četrti napadalec razstrelil na avtobusu slabo uro po prvi eksploziji. V vseh štirih napadih je bilo ubitih 52 ljudi, medtem ko je bilo približno 700 ranjenih (Barnes, 2006). V prvi eksploziji je umrlo osem ljudi (vključno s samomorilcem), medtem ko je bilo 171 ranjenih. Druga eksplozija je povzročila smrt sedmih oseb (vključno z napadalcem) in ranila dodatnih 163. Zaradi tretje eksplozije je umrlo 27 ljudi (vključno s storilcem), medtem ko je bilo ranjenih nad 340 ljudi. Četrti napadalec je bil edini, ki se ni razstrelil na vlaku (domneva se, da mu v gneči ni uspelo priti na svoj vlak), ampak je skoraj uro pozneje sprožil eksplozivno telo na avtobusu; umrlo je 14 ljudi (vključno s teroristom), medtem ko jih je bilo več kot 110 ranjenih. V odkritem poslovnem videu enega od napadalcev je slednji izjavil, da sledijo zgledu Mohameda na božji poti ter da je njihovo dejanje povračilo za delovanje demokratično izvoljenih vlad, ki »nenehno izvajajo zločine nad mojim ljudstvom po vsem svetu. In vaša podpora njih, vas naredi neposredno odgovorne, kot sem sam neposredno odgovoren za zaščito in maščevanje mojih muslimanskih bratov in sestra«. Znano je, da sta dva napadalca (med novembrom 2004 in februarjem 2005) obiskala Pakistan, pri čemer se je vsaj eden izmed njiju udeležil usposabljanja v taborišču, katerega je upravljala Al Kajda že leta 2003. 19. septembra 2005 je Ajman al-Zavahiri potrdil, da je napade izvedla Al Kajda (Home Office, 2006).

Na podlagi teh dejstev lahko ugotovimo naslednje kršitve islamskega prava: 1) napadi so bili izvedeni brez neposrednega predhodnega opozorila oziroma poziva k premirju oziroma spreobrnitvi/plačilu davka; 2) napadalci so napade izvedli v organizaciji teroristične skupine in ne legitimne islamske države, kot zahteva Koran (legitimni vladi Iraka in Afganistana sta bili tedaj zaveznici Združenega kraljestva); 3) napade so izvedli na področju druge države, celo druge celine, in ne na področju držav (Irak in Afganistan), kjer je bilo Združeno kraljestvo vpleteno v boje s protikoalicijskimi uporniki ter islamistični teroristi; 4) napadalci so imeli eksplozivne naprave v nahrbtnikih, katere so imeli pri sebi ob sprožitvi eksploziva, s čimer niso imeli možnosti umika iz boja, kar pomeni, da so storili prepovedani samomor ter 5) napadi so povzročili smrt med civilisti in ne med vojaškim osebjem, poleg tega pa so tudi povzročili materialno škodo na infrastrukturi.

3.2 Teroristični napad v Beslanu

Na prvi šolski dan, 1. septembra 2004, je večja skupina teroristov (med 30 in 35 ljudi; med njimi tudi nekaj žensk), pripadnikov čečenskega bataljona pod vodstvom Šamila Basajeva (sam se ni udeležil napada), vdrla v beslansko osnovno šolo št. 1. Teroristi so zajeli okoli 1.200 učencev, staršev in učiteljev ter jih zbrali v šolski telovadnici (Satter, 2006). Teroristi so bili opremljeni s strelnim orožjem, samomorilskimi jopiči ter eksplozivnimi telesi, katere so razporedili po šoli in v telovadnici (Timeline, 2004). Med začetnim napadom je bilo ubitih in ranjenih več ljudi. Okoli 9.00 je bilo slišati še streljanje in eksplozije, nato pa so napadalci popoldne izpustili 15 otrok. V poznem popoldnevu so varnostne sile vzpostavile kontakt s teroristi. Naslednji dan se je v imenu oblasti pogajal Ruslan Aušev, nekdanji predsednik Ingušetije, ki mu je uspelo doseči izpustitev nadaljnjih 26 talcev. Tretji dan napada so zjutraj odstranili trupla, ki so ležala pred šolo; medtem pa so teroristi ubili med 10 in 20 talcev. Po deseti uri zjutraj sta v šoli odjeknili dve eksploziji, čemur je sledilo streljanje. Talci so začeli bežati iz telovadnice, zaradi česar so teroristi začeli streljati na njih. Varnostne sile so prav tako začele streljati na šolo ter začele vpad v poslopje. Nekateri teroristi so prebili koridor varnostnih sil in pobegnili v bližnje mesto, kjer so se nadaljevali spopadi z varnostnimi silami. V slabi uri po začetku streljanja se je pod ognjem in po več eksplozijah delno zrušila streha telovadnice. Šele ob 18.50 je varnostnim silam uspelo nevtralizirati vse (preostale) napadalce v šoli. Do večera so se v šoli in okolici tako še vedno odvijali strelski obračuni (Timeline, 2004). Med 52-urnim napadom je umrlo 332 ljudi (od tega je bilo 186 otrok). Ta napad je predstavljal največji teroristični napad na svetu po napadih 11. septembra 2001 (Satter, 2006).

Analiza tega napada na podlagi islamske zakonodaje nam razkriva naslednje kršitve islamskega prava: 1) napad je bil izveden brez neposrednega predhodnega opozorila oziroma poziva k premirju oziroma spreobrnitvi/plačilu davka; 2) napad je bil izveden v sklopu čečensko-ruskih vojn, pod vodstvom (teroristične) skupine, ki si prizadeva za ustanovitev islamistične države. Časovni okvir napada daje legitimnost napadu, saj je bil izveden v času osamosvojitvene/osvobodilne vojne; 3) napad je bil izvršen na področju druge republike, kar nasprotuje pravilu obrambne vojne ter 4) teroristi so napadli šolo, žalili in pobili nemuslimanske ženske, otroke, starejše ter nebojevnike (v spopadih je umrlo še nad dvajset meščanov, vojakov oziroma policistov) ter uničili sovražnikovo lastnino (šolo ter bližnjo okolico), kar je vse prepovedano v islamski zakonodaji.

3.3 Teroristični napad v Mumbaju

22. novembra 2008 je kašmirska teroristična skupina Laškar-e-Taiba začela izvajati koordinirani napad na več ciljev v indijskem mestu Mumbaj. Deset teroristov je tega dne zjutraj odplulo iz pakistanskega Karadžija in nato čez dva dni (24. novembra) ugrabilo ribiško ladjo ter pobilo celotno posadko petih mož. S plovilom so nadaljevali plovbo proti Mumbaju, kamor so pripluli 26. novembra. Prvotno so se teroristi razdelili na pet skupin, nato pa so se združili v štiri skupine (največja s štirimi teroristi in tri z dvema teroristoma v vsaki skupini). S taksiji so se odpravili

v bližino svojih ciljev; v dveh so podtaknili tudi eksplozivni telesi, ki sta ubili dva taksista (Malovrh, 2008). Prva dvočlanska skupina je napadla železniško postajo Chhatrapati Shivaji, kjer sta z granatami in strelnim orožjem ubila 58 ljudi ter ranila 104. Po prihodu policijskih okrepitev sta zapustila postajo in odšla proti glavni bolnišnici za ženske in otroke v Mumbaju. V bolnišnici sta se držala ukaza, da ne ubijeta muslimanskih žensk in otrok, sta pa ubila dva policista in poškodovala več drugih. Po odhodu iz bolnišnice sta naletela na policijsko vozilo in ubila šest od sedmih policistov. Z zaseženim vozilom sta se odpravila po mestu ter med vožnjo ustrelila še deset mimoidočih. Potem ko jima je na vozilu počila pnevmatika, sta zasegla drug avtomobil in nadaljevala z vožnjo. Policistom je končno uspelo, da so vozilo zaustavili, pri čemer so enega terorista ubili in drugega ranili (slednji je postal edini preživeli od celotne deseterice¹⁴). Pred tem sta terorista ustrelila še dva policista, pri čemer je eden podlegel ranam. Druga dvočlanska skupina je napadla znano restavracijo Leopold Cafe, katero so obiskovali tako tujci kot domačini. V napadu je umrlo deset strank, poškodovanih pa jih je bilo še več. Zapustila sta restavracijo in se odpravila v bližnji hotel Taj Mahal, kjer sta ju že čakala druga dva terorista, in nato so pričeli sistematično ubijati hotelske goste ter uslužbenke. Zasedba hotela je bila končana šele po skoraj 60 urah; ubitih pa je bilo 32 ljudi. Preiskava je pokazala, da so bili teroristi, ki so vsi umrli v hotelu, ves čas napada v nenehni telefonski povezavi s svojimi nadrejenimi, ki so napad spremljali preko neposrednih televizijskih prenosov ter jim sporočali ukaze. Tretja dvojka je napadla hotel Oberoi-Trident, kjer sta prav tako pričela s sistematičnim pobojem gostov in zaposlenih. Policija je oba terorista ubila šele po 42 urah. Skupaj je v hotelu umrlo 32 ljudi. Četrta dvojka je napadla judovsko sinagogo in središče skupnosti Chabad House. Terorista sta ubila rabina, njegovo ženo ter štiri njune goste v hiši. Šele 28. novembra zvečer so policisti ubili oba terorista med vpadom v objekt (Malovrh, 2009).

Med celotnim terorističnim napadom je umrlo 164 oseb (civilistov – med njimi je bilo 26 tujcev – in pripadnikov varnostnih sil), 308 oseb pa je bilo ranjenih. Devet teroristov je umrlo, medtem ko je bil eden zajet. Poznejša preiskava je pokazala, da so bili teroristi izurjeni v Pakistanu z določeno stopnjo podpore s strani (nekdanjih) pripadnikov pakistanske obveščevalne službe ISI. Pred napadom so opravili zelo natančno pripravo (izdelani zemljevidi ter načrt delovanja), med napadom pa so bili nenehno v stiku s svojimi nadrejeni (slednji so se posluževali medijev za spremljanje situacije), ki so izdajali navodila. S kombinacijo streljanja ter uporabe eksplozivnih teles in zažiganjem (obeh hotelov) ter premikanjem med tarčami so vzbudili vtis večjega števila napadalcev, s čimer so tudi zavrli odziv varnostnih sil (Malovrh, 2009).

Med vzroki in motivi za napad so bile etnično-verske napetosti med muslimani in hindujci v Mumbaju, problem delitve Kašmirja med Pakistanom in Indijo ter boj proti nevernikom (hindujska Indija ter tuji gostje). V primerjavi s preteklimi

¹⁴ Ajmal Kasab je pozneje priznal, da so voditelji teroristične skupine obljubili njegovi družini večjo vsoto denarja, če bo umrl v napadu kot tudi, da so njemu in drugim napadalcem grozili s smrtjo, če se živi vrnejo v Pakistan (na tej točki je treba omeniti, da je prihajal iz zelo revne družine). V zaslišanju je pokazal tudi slabo poznavanje džihadu, pri katerem gre po njegovemu mnenju za »ubijanje in biti ubit ter postati slaven«; dalje je dejal: »Pridi, ubijaj in umri po napadu. S tem boš postal slaven in Bog bo ponosen.« (Esposito, 2003: 21)

napadi so napadi v Mumbaju leta 2008 razkrili, da je Al Kajda odločilno vplivala na izbiro tarč teroristov v smeri iskanja kombinacij domačih in tujih, hindujskih in judovskih tarč ipd. Z napadom so hoteli tudi povečati razkol med indijskimi hindujci ter muslimani kot tudi prizadeti Indijo z napadom na njeno finančno središče ter pomembno turistično destinacijo (Malovrh, 2009).

V primeru mumbajskega terorističnega napada lahko na podlagi *Fatve o terorizmu in samomorilskih napadih* ugotovimo naslednje kršitve islamske zakonodaje glede oboroženih spopadov: 1) napadi so bili izvedeni brez neposrednega predhodnega opozorila oziroma poziva k premirju oziroma spreobrnitvi/plačilu davka; 2) napad je bil izveden pod okriljem (teroristične) skupine, ki si prizadeva za osamosvojitve oziroma priključitev Kašmirja Pakistanu in tako deluje tudi kot nevladni subjekt (s skrivno podporo Pakistana) v boju proti Indiji; posledično bi lahko napad označili za legitimnega v smislu osamosvojitvene vojne, 3) toda ker je bil napad izveden izven spornega področja (Kašmir), je napad popolnoma izgubil legitimnost; 4) napada ne moremo označiti za pravi samomorilski napad, saj napadalci niso bili opremljeni s samomorilskimi eksplozivnimi napravami, ampak s klasičnim lahkim pehotnim orožjem; tako napadalci niso kršili dogem glede samomora, saj so imeli možnost za preživetje napada (kar se je v primeru enega napadalca dejansko tudi zgodilo) oziroma da so ubiti s strani nasprotnika (v primeru drugih napadalcev). 5) Poleg tega pa lahko identificiramo še naslednja dejanja, ki so kršila islamsko pravo: napad je bil izveden ponoči; napadeni so bili trgovski objekti (restavracija, hotela, železniška postaja); glavni cilj napadalcev so bili civilisti (umrli so tako otroci, ženske, starejši, neoboroženi ljudje; v spopadih je umrlo le manjše število vojakov in policistov); napaden je bil verski objekt nemuslimanov, pri čemer je bil ubit tudi verski voditelj; v napadu so umrli tudi tuji delegati (v hotelu); uničevanje in ropanje tuje lastnine; z zažganim objektom so zgorela tudi nekatera trupla; napadena je bila tudi ženska bolnišnica.

3.4 Teroristični napad v Nairobiju

21. septembra 2013, ob 12.30, so štirje pripadniki teroristične skupine al-Šabab, ki je povezana z Al Kajdo, napadli popularno trgovsko središče Westgate Mall v središču kenijske prestolnice Nairobi (Howden, 2013; Odula, 2013). Teroristi so hkrati napadli več vhodov v središče, s čimer so blokirali možne izhode za pobeg strank in trgovcev. Varnostniki so bili neoboroženi, zaradi česar se niso mogli upreti napadalcem. V središču je bilo tudi nekaj kenijskih policistov in vojakov, oboroženih z lahkim orožjem, ter oboroženih tujcev (med njimi je bil tudi pripadnik britanske SAS in izraelski tajni agent). Napadalci so napadli tudi otroško kuharsko tekmovanje, pri čemer so uporabljali tako ročne granate kot strelno orožje. V tem času so napadalci pobijali ljudi brez zadržkov, pri čemer so očitvidci dejali, da so uporabljali tudi mobilne telefone za kontakt s svojimi nadrejenimi (al-Šabab je kmalu po začetku napada začel podajati obvestila o napadu preko Twitterja). Slabe pol ure po začetku napada so pričeli napadalci selekcijo med žrtvami, in sicer so izpuščali muslimane, medtem ko so nekatere nemuslimane takoj ubili. Tri ure in pol po pričetku napada so pred trgovsko središče prispeli policijski specialci in vojaške enote. V središče so sprva odšli

vojaški specialci in nato še navadni vojaki. Naslednji dan so kenijske varnostne sile poskušale prodreti v del središča, ki so ga uporabljali teroristi, a so utrpeli izgube in so se morali umakniti. Popoldne istega dne so se v središče odpravili izraelski specialci v spremstvu kenijskih vojaških specialcev. Tik pred polnočjo so kenijske obrambne sile sporočile, da je obleganje skoraj končano. V ponedeljek je ob 6.45 zjutraj odjeknila močna eksplozija, ki je uničila del središča, ter odjeknili so novi streli, kar je postavilo na laž predhodno sporočilo kenijskih oblasti. Pozneje (popoldne ob 13.25) so odjeknile še štiri druge eksplozije, pri čemer je središče zagorelo. Naslednji dan so se varnostne sile še naprej spopadale z napadalci, pri čemer so morali odstranjevati tudi mine presenečenja. Šele ob 22.00 so razrešili situacijo (Howden, 2013). V 80 ur dolgem napadu je umrlo najmanj 67 ljudi (od teh je bilo 48 Kenijcev, drugi pa so bili državljani 12 drugih držav), medtem ko je bilo ranjenih najmanj 175 (Allison, 2013; Howden, 2013).

Med razloge, zakaj je al-Šabab napadla trgovsko središče, so pozneje uvrstili: maščevanje za udeležbo kenijskih sil v boju proti al-Šababu na ozemlju Somalije v letu 2011 (napad je bil hkrati tudi dokaz, da al-Šabab ni bil premagan), posnemanje mumbajskega napada leta 2008, spodbujanje etnično-verskega sovraštva (zaradi konfliktov v Somaliji je v Keniji večinoma v slabih razmerah živel veliko somalijskih muslimanskih beguncev) in zaradi dejstva, da je bilo trgovsko središče v lasti izraelskega podjetja in je bilo simbol zahodnjaške kulture (Allison, 2013; Gettleman, 2013).

Če analiziramo napad z vidika islamskega prava, ugotovimo naslednje kršitve: 1) napad je bil izveden brez neposrednega predhodnega opozorila oziroma poziva k premirju oziroma spreobrnitvi/plačilu davka; 2) napad je izvedla (teroristična) skupina kot povračilo zaradi vpletenosti Kenije v bojih proti slednji skupini v somalijski državljanski vojni. Čeprav je ta skupina obvladovala velik del države, ni predstavljala legitimne vlade in s tem ni izvedla legitimnega napada; 3) legitimnost dalje izpodbija dejstvo, da je bil napad izveden v središču kenijske prestolnice in ne na področju Somalije; 4) napad so izvedli lahko oboroženi napadalci, ki so imeli možnost preživetja napada (oziroma da bi bili ubiti v boju s strani nasprotnikov), zaradi česar ni bila kršena dogma glede samomora ter 5) v nasprotju z islamskim pravom so napadalci napadli trgovski objekt, poniževali in ubili primarno civiliste (umrlo je le manjše število vojakov oziroma policistov), oropali in uničili pa so tudi sovražnikovo lastnino.

3.5 Analiza terorističnih napadov

Če primerjalno analiziramo zgoraj predstavljene teroristične napade na podlagi sune (Koran in hadisi) ter šeriatskega prava, lahko ugotovimo določene skupne značilnosti in tudi izstopajoče razlike. Kršenje kriterijev za udeležbo v džihadu lahko preverimo na primeru edinega preživelega napadalca iz Mumbaja. Kasab je bil odrasel musliman, telesno sposoben moški, izpolnjeval pa ni drugih pogojev. Glede na njegove izjave ne moremo reči, da se je džihadu pridružil z dobrimi nameni (želel je namreč postati slaven). Iz njegovih izjav v zaslišanjih lahko tudi sklepamo, da ni bil ekonomsko samostojen, saj so njegovi družini plačali, da se je pridružil teroristični skupini. V napadu v Beslanu pa so v džihadu sodelovale tudi ženske, kar prav tako nasprotuje islamskemu pravu.

V londonskih napadih so bili primarno uporabljeni samomorilski napadalci, medtem ko so bili v Beslanu napadalci prav tako opremljeni s samomorilskimi eksplozivnimi jopiči (a jih vsi niso uporabili). V napadih v Mumbaju in Nairobiju niso izvedli klasičnega samomorilskega napada. Vendar pa Koran prav tako prepoveduje podajanje v boj brez možnosti preživetja (2:195).

Džihad v nobenem od štirih primerov ni bil izveden na bojišču, ampak so napadalci napadli primarno civilne cilje: področja, kjer se zbirajo otroci in ženske (šola, trgovsko središče), kjer delujejo tuji diplomati/poslanci (hotela v Mumbaju, deloma tudi Nairobiju), verska središča drugih ver (judovska sinagoga v Mumbaju). Vse to je bilo v nasprotju s koranskimi pravili. Pri tem so napadalci v enem primeru ubili celo verskega voditelja (Mumbaj), v treh napadih (razen v Londonu) so ubili tudi otroke, v vseh primerih pa so umrli tudi civilisti. Poboj civilistov je zajet v splošno prepoved ubijanja drugih ljudi (razen v primeru, ko to zakon dovoljuje) (5:32), prepovedi ubijanja žensk, otrok in starejših nemuslimanov pa so še posebej izpostavljene v hadisih. Prepoved ubijanja diplomatov (tujih predstavnikov) kot tudi verskih voditeljev (nemuslimanov) prav tako izhaja iz hadisov. Hadisi izpostavljajo zaščito poganskih trgovcev. Mohamed sam je ukazal zaščito nemuslimanskih verskih objektov (glej tudi Tahir-ul-Qadri, 2010: 121–163).

Le v primeru Beslana lahko pogojno rečemo, da je bil napad izveden na podlagi obrambe islamske države v času vojne, saj so se Čečeni borili za (nep priznana) Čečensko republiko Ičkerijo (oziroma Kavkaški emirat) v času druge čečenske vojne. Vendar pa je ta napad predstavljal popolno kršitev islamskega prava v vseh drugih elementih. Napade v Mumbaju lahko označimo za državno sponzoriran terorizem, saj so poznejše preiskave razkrile določeno vpletenost pakistanskih obveščevalcev v organizacijo in izvedbo. Druga dva napada (London, Nairobi) pa sta bila izvedena primarno zaradi interesa teroristične organizacije. Napadov v nobenem primeru niso ukazali zakoniti (verski) voditelji muslimanske države, ampak so to ukazali poveljniki teroristične organizacije, ki tudi ni uživala splošne podpore med prebivalstvom v državi izvora. Pred nobenim od napadov napadalci tudi niso neposredno pozvali k pogajanju po zgledu Mohameda, ki je pogajanja večkrat uporabil namesto bojevanja (glej Sookhdeo, 2004: 54).

V napadih so bili kršeni tudi štirje principi muslimanskega bojevanja: 1) pravični namen (npr. za slavo v primeru Kasaba); 2) diskriminacija (npr. niso napadali le vojaških ciljev, ampak predvsem civilne in to ne glede na vero¹⁵); 3) sorazmernost (civilisti niso bili oboroženi, uporabljali so eksplozivna telesa med civilisti, uničevali so lastnino itd.) ter 4) izogibanje prekoračitve (zažgali oba hotela in trgovsko središče).

Prav tako so v napadih prekršili naslednje zapovedi: človekoljubno ravnanje s sovražnikom, izvajanje nočnih operacij proti nemuslimanom; zažiganje nemuslimanov,¹⁶ vlamljanje in pljenje sovražnikovih domov ter uničevanje sovražnikove lastnine.

15 V Nairobiju so vendarle deloma ločili muslimane od nemuslimanov, saj so bile teroristične skupine zaradi nekaterih predhodnih terorističnih napadov, kjer je umrlo veliko muslimanov, deležne kritik tudi s strani podpornikov.

16 Medtem ko lahko požara v Beslanu in Nairobiju označimo kot (nenamerno) posledico spopadov, pa so napadalci v Mumbaju namerno zanetili požare v obeh hotelih.

Vsi štirje napadi prav tako niso bili izvedeni za zaščito muslimanske ume oziroma muslimanov, saj so bili med žrtvami tudi muslimani. Nasprotno lahko vzroke za napad iščemo v širšem kontekstu meddržavnih konfliktov, v katerem so bile kot nedržavni akterji vpletene tudi omenjene teroristične skupine: London zaradi britanskega vojaškega delovanja v Iraku in Afganistanu, Beslan zaradi druge čečenske vojne, Mumbai zaradi kašmirskega spora med Pakistanom in Indijo ter Nairobi zaradi somalijske državljanske vojne.

4 ZAKLJUČEK

Islamistični terorizem je postal globalna grožnja, ki sledi politično-verskemu cilju radikalizacije muslimanskih držav in kasneje tudi k podreditvi preostalih držav in družb v smeri ustanavljanja kalifata. Pri tem je za teroriste in fundamentaliste ključnega pomena, da širijo lastno interpretacijo islama. V tem smislu se sklicujejo na Koran in hadise, s čimer versko utemeljujejo in opravičujejo svoja nasilna dejanja. Zastavljeno hipotezo o zlorabi islamskih verskih načel in dogem za namene islamističnega terorizma lahko potrdimo na strateško-konceptualni ravni in tudi na ravni posameznih terorističnih napadov. Ugotovimo lahko uporabo necelovitih interpretacij verskih besedil z namenom pridobivanja podpornikov oziroma pripadnikov (mobilizacija in rekrutacija) in nadaljnega spodbujanja terorističnih dejanj (motivacija). Uporaba Korana, hadisov in naukov, ki so posredovani preko njih, je pri teroristih zelo selektivna. To se vidi na ravneh celotnega Korana, posameznih poglavij in celo pri posameznih verzih. Tako bodo uporabili del verza, ki opravičuje oziroma pojasnjuje njihovo dejanje v pozitivni luči, medtem ko bodo popolnoma zanemarili drugi del verza, ki negira njihova prepričanja. Denimo eden izmed takih verzov je sloviti »verz meča« 9:5, ki pravi: »Po koncu svetih mesecev pobijajte mnogobožce, kjer jih le najdete! Zasužnjujte jih in obkoljujte, povsod jim pripravljate zasede! Če se skesajo in začnejo moliti ter deliti miloščino, jih pustite pri miru, zakaj Gospod zares odpušča in je milosten.« Teroristi in fundamentalisti bodo v tem primeru uporabili le prvi dve povedi, ki narekujeta nasilje nad pogani (oziroma neverniki), namerno pa bodo zatajili drugi del verza, ki spodbuja k mirnemu sobivanju. Islamistični teroristi in fundamentalisti zelo radi uporabljajo tiste verze Korana, ki govorijo o odrešitvi (torej o neki nagradi, če bodo izpolnjena določena pričakovanja ali uresničena določena dejanja). To je še najbolj očitno pri samomorilskem terorizmu, kjer naj bi storilce denimo čakalo 72 devic v nebesih. Pri tem pa popolnoma zanemarijo versko prepoved samomora. Ugotovimo lahko tudi, da pri zlorabah verskih besedil igra ključno vlogo oblikovanje interpretacije, da je muslimanska družba napadena s strani nevernikov, čemur sledi potreba po džihadu. Občutljivost na »napade« je postala globalna, kar vodi v globalno mobilizacijo borcev – džihadistov (npr. Afganistan, Irak, Čečenija, Libija, Sirija itd.). Sledi oblikovanje poenostavljenega razumevanja nevernikov kot popolnih sovražnikov Alaha. Sovražniki boga si po njihovem prepričanju zaslužijo le smrt. Občutku napada s strani sovražnikov boga se doda še zožena interpretacija nujnosti in koncepta džihada. Islamistični fundamentalisti in teroristi zožijo to interpretacijo predvsem na boj proti zunanjemu zlu.

Vpogled v same ključne teroristične napade pokaže nadaljnje kršitve in zlorabe verskih zapovedi. Džihad v nobenem od štirih napadov ni bil izveden na bojišču, ampak so napadli predvsem civilne cilje in objekte, kjer se zbirajo tudi otroci in ženske (npr. šola, trgovsko središče), diplomati in odposlanci (hotela v Mumbaju, deloma tudi v Nairobiju) in celo verski voditelji drugih ver (sinagoga v Mumbaju). Napadov v nobenem primeru niso ukazali zakoniti verski voditelji muslimanske države, ampak so jih ukazali poveljniki teroristične organizacije. Prav tako ne moremo reči, da so bili ti štirje napadi izvedeni za zaščito muslimanske ume oziroma muslimanov, saj so bili med napadenimi in žrtvami tudi sami muslimani. Vse to pa pomeni, da islamistični fundamentalisti in teroristi v svoji želji popolne uveljavitve islama v bistvu postanejo odpadniki od te vere. Ključni razlog so njihove nasilne in versko nelegitimne ter nelegalne metode.

Obstaja več razlogov, zakaj in kako smo prišli do tovrstne stopnje selektivnega zlorabljanja vere v teroristične namene. Tovrstno manipuliranje spominja tudi na klasično politično manipuliranje s strani nekaterih politikov. Izvirni problem za tako različne interpretacije islama je moč najti v tem, da v islamski skupnosti ne obstaja neka vrhovna avtoriteta, ki bi avtentično interpretirala Koran in hadise. Poleg tega je večina terorističnih voditeljev dokaj dobro izobraženih (tudi versko izobraženi, saj znajo nekateri na pamet citirati večje dele Korana), vendar pa potem v svoji verski in osebni gorečnosti in želji po slavi (ambicioznosti) izkoristijo svoj nadrejeni položaj za selektivno usmerjanje podrejenih in manj izobraženih. Večina takih oseb podleže vplivni interpretaciji islama s strani voditeljev terorističnih skupin. S prepletom različnih koranskih verzov, ki spodbujajo hrepenenje ljudi po odrešitvi muslimanov (s strani njih samih ali koga drugega) ter ponujajo uteho muslimanov zaradi domnevnih krivic, voditelji pričnejo približevati svoje sledilce k bolj fundamentalistični razlagi Korana v smeri nasilja. Na koncu tunela nasilja se torej ponuja odrešitev in rešitev problemov muslimanske skupnosti. Na tej točki se teroristično doseganje versko-političnih ciljev poveže z vidiki narodno-osvobodilnega boja (nacionalizma) in panarabizma ter panislamizma (kar se trenutno še najbolj vidi v izjemnem pritoku številnih tujih prostovoljcev na krizna žarišča).

Ugotovitve tega članka lahko prispevajo tudi k oblikovanju primerne protiteroristične strategije na področju islamističnega terorizma. Institucije, ki sodelujejo v boju zoper terorizem, morajo najprej razviti primerno razumevanje verskih vidikov teroristične motivacije. Članek v bistvu nakaže, da se je treba proti islamističnim zlorabam islama najprej soočati s spodbujanjem celovite interpretacije islama in načel miroljubnega sožitja religij. Interpretativni spopad, ki poteka na kognitivni ravni (denimo za interpretacijo, kaj je prava prihodnost: kalifat ali demokratična politična ureditev), je ključnega pomena za zmanjševanje islamističnega terorizma. Kinetični vidiki protiterorizma, kjer se nasilje zatira z (novim, usmerjenim) nasiljem, imajo pomembno, vendar zelo omejeno vlogo. Zelo hitro namreč pridemo do situacije, ko gredo izvajalci protiterorističnih dejanj dejansko na roko teroristom. Z ubijanjem teroristov jim dajo še večjo veljavo, tudi s strani vere, saj so zaradi vere umrli od sovražnikove roke. Tako lahko postanejo mučeniki, ki jim bodo sledili dodatno motivirani potencialni mučeniki. Tudi sama grožnja s smrtjo oziroma dejanska usmrtitev oziroma ubijanje teroristov ne

predstavlja posebnega odvračilnega zgleada za druge (potencialne) teroriste, saj so slednji zaradi svojega zlorabljenega verskega prepričanja pripravljeni umreti, tudi preko izvedbe samomorilskih napadov. Če je nekdo dejansko pripravljen umreti za nekaj, zakaj bi ga potem ubili in mu s tem dejansko omogočili njegov (do)končni življenjski cilj? Nezmožnost dojemanja resnične motivacije ekstremno vernih ljudi, ki nagrado za svoja dejanja ne iščejo na tem svetu, ampak v življenju po smrti, lahko vodi v resne napake na strani protiterorističnega delovanja. Tudi protiteroristično delovanje mora preseči ozke pristope in ponuditi bolj privlačne metafizične interpretativne rešitve za ozke in zlorabljene verske interpretacije. Tovrstni boj pa seveda ni mogoč brez aktivnega sodelovanja same islamske skupnosti, akademske skupnosti, medijev in državnih organov, ki se nenasilno zoperstavljajo tej grožnji.

UPORABLJENI VIRI

- Aboul-Enein, Y. H. in Zuhur, S. (2004). *Islamic rulings on warfare*. Carlisle: Strategic Studies Institute.
- Allison, S. (23. 9. 2013). Nairobi terror attack: Why Kenya and why now? *The Guardian*. Pridobljeno na <http://www.theguardian.com/world/2013/sep/23/nairobi-terror-kenya-africa>
- Al-Qaradawi, Y. (1991). *Islamic awakening: Between rejection & extremism*. London: The International Institute of Islamic Thought.
- Al-Rasheed, M. in Shterin, M. (ur.) (2009). *Dying for faith: Religiously motivated violence in the contemporary world*. London; New York: I. B. Tauris.
- Armajani, J. (2012). *Modern Islamist movements: History, religion and politics*. Malden: Wiley-Blackwell.
- Bajt, D. in Kocjan-Barle, M. (ur.) (2007). *Splošni religijski leksikon*. Ljubljana: Modrijan.
- Barnes, R. (2006). *Report of the 7 July Review Committee*. London: Greater London Authority.
- Brachman, J. M. (2009). *Global Jihadism: Theory and practice*. New York: Routledge.
- Bulac, A. (2006). Jihad. V E. Capan (ur.), *Terror and suicide attacks: An Islamic perspective* (str. 63–79). New Jersey: The Light.
- Capan, I. (2006). Islam as the religion of peace and tolerance. V E. Capan (ur.), *Terror and suicide attacks: An Islamic perspective* (str. 9–24). New Jersey: The Light.
- Cronin, A. K. (2002). *Understanding the nature, history and sources of terrorism*. Pridobljeno na <http://www.polsci.wvu.edu/faculty/hauser/PS293I/CroninSources-Terrorism.pdf>
- El-Affendi, A. (2009). The terror of belief and the belief in terror: On violently serving god and nation. V M. Al-Rasheed in M. Shterin (ur.), *Dying for faith: Religiously motivated violence in the contemporary world* (str. 59–78). London; New York: I. B. Tauris.
- Esposito, J. L. (2003). *Unholy war: Terror in the name of Islam*. New York: Oxford University Press.
- Étienne, B. (2000). *Radikalni islamizem*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Europol TE-SAT 2013. (2013). The Hague: European Police Office.

- Europol TE-SAT 2014. (2014). The Hague: European Police Office.
- Gabriel, M. A. (2002). *Islam and terrorism*. Lake Mary: FrontLine.
- Gentile, G. (2013). *Wrong turn: America's deadly embrace of counterinsurgency*. New York: The New Press.
- Gettleman, J. (27. 9. 2013). Ominous signs, then a cruel attack: Making sense of Kenya's Westgate mall massacre. *The New York Times*. Pridobljeno na <http://www.nytimes.com/2013/09/29/sunday-review/making-sense-of-kenyas-westgate-mall-massacre.html>
- Gilliot, C. (2006). Creation of a fixed text. V J. Dammen McAuliffe (ur.), *The Cambridge companion to the Qur'an* (str. 41–58). Cambridge: Cambridge University Press.
- Halverson, J. R., Furlow, R. B. in Corman, Steven R. (2012). *How Islamist extremists quote the Qur'an*. Tempe: Centre for Strategic Communication.
- Hartevel Kobrin, N. (2010). *The banality of suicide terrorism: The naked truth about psychology of Islamic suicide bombing*. Dulles: Potomac Books.
- Home Office. (2006). *Report of the official account of the bombings in London on 7th July 2005*. London: Home Office.
- Howden, D. (4. 10. 2013). Terror in Nairobi: The full story behind al-Shabaab's mall attack. *The Guardian*. Pridobljeno na <http://www.theguardian.com/world/2013/oct/04/westgate-mall-attacks-kenya>
- Knapp, M. G. (2003). The concept and practice of Jihad in Islam. *Parameters*, 33(1), 82–94.
- Koran. (2005). Tržič: Učila International.
- Laqueur, W. (2004). *No end to war: Terrorism in the twenty-first century*. London: Continuum.
- Lawrence, B. (2005). *Messages to the world: The statements of Osama bin Laden*. London; New York: Verso.
- Lewis, B. (2004). *The crisis of Islam: Holy war and unholy terror*. New York: Random House.
- Malovrh, A. (2009). *Teroristični napad v Mumbaju leta 2008* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Odula, T. (10. 2. 2013). Only 4 attackers seen in footage of Kenya's Westgate Mall, government initially estimated 10 to 15. *The Huffington Post*. Pridobljeno na http://www.huffingtonpost.com/2013/10/02/kenya-mall-attackers_n_4031442.html
- Prezelj, I. (2007). Teroristična dimenzija ogrožanja nacionalne varnosti. V I. Prezelj (ur.), *Model celovitega ocenjevanja ogrožanja nacionalne varnosti RS* (str. 79–102). Ljubljana: MORS.
- Rodinson, M. (2005). *Mohamed*. Ljubljana: Družina.
- Satter, D. (13. 11. 2006). The truth about Beslan: What Putin's government is covering up. *The Weekly Standard*, 12(9). Pridobljeno na <http://www.weeklystandard.com/Content/Public/Articles/000/000/012/907jbmkm.asp>
- Schwartz-Barcott, T. P. (2004). *War, terror & peace in the Qur'an and in Islam: Insight for military & government leaders*. Carlisle: Army War College Foundation Press.
- Singh, J. in Perry, J. D. (2010). *Ayman Al-Zawahiri's citations of the Qur'an: A descriptive study of selected works*. Pridobljeno na <http://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/405-singh.pdf>

- Sookhdeo, P. (2004). *Understanding Islamic terrorism*. Pewsey: Isaac Publishing.
- Taheri, A. (1987). *Holy terror: The inside story of Islamic terrorism*. London: Sphere Books.
- Tahir-ul-Quadri, M. (2010). *Fatwa on terrorism and suicide bombings*. London: Minhaj-ul-Quran International.
- Timeline: The Beslan school siege. (2004). *The Guardian*. Pridobljeno na <http://www.theguardian.com/world/2004/sep/06/schoolsworldwide.chechnya>
- Yüce, A. (2006). Martyrdom – a definition; Can a terrorist be a martyr? V E. Capan (ur.), *Terror and suicide attacks: An Islamic perspective* (str. 86–101). New Jersey: The Light.
- Zeidan, D. (2003). *Sword of Allah: Islamic fundamentalism from an Evangelical perspective*. Waynesboro: Gabriel Publishing.

O avtorjih:

Klemen Kocjančič, univerzitetni diplomirani teolog in magister obramboslovja. Doktorski študent zgodovine, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani. E-mail: klemenkocjancic@gmail.com

Dr. Iztok Prezelj, izredni profesor in predstojnik Katedre za obramboslovje na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani. Nosilec predmeta Sodobni terorizem in sistemski protiukrepi. E-mail: iztok.prezelj@fdv.uni-lj.si